

Petříková, Jana

Grafologie - mýtus a realita

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. P, Řada psychologická. 1998, vol. 46, iss. P2, pp. [123]-139

ISBN 80-210-2020-2

ISSN 1211-3522

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/114234>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JANA PETŘÍKOVÁ

GRAFOLOGIE — MÝTUS A REALITA

Klíčová slova: grafologie, psychologie písma, písmoznalectví, psychodiagnostika, projektivní metody

Úvod

Grafologie se řadí mezi vědní obory, které jsou navzdory své dlouholeté tradici stále plny nepochopení a „tajemství“. V očích laické a mnohdy i odborné veřejnosti stojí kdesi na pomezí mezi vědní disciplínou, pavědou a šarlatánstvím a z tohoto hlediska patří k oborům nejkontroverznějším.

Tímto příspěvkem bych chtěla čtenářům přiblížit realitu grafologie jakožto plnohodnotné a rovnocenné vědní disciplíny, která má se šarlatánstvím asi tolik společného jako hypnóza či Rorschachův test.

Zaměříme se na to, co vlastně grafologie je, jak vznikla, jak se vyvíjela, jaké používá metody a také proč může být odmítána.

V prvé řadě si osvětlíme význam několika základních pojmů, se kterými se v souvislosti s grafologií často setkáváme a které jsou mnohdy chápány velmi nepřesně či zcela mylně. Ve druhé části stati bude následovat přehled vývoje grafologických poznatků od prvopočátků po současnost a v posledním oddíle se budeme alespoň částečně věnovat analýze příčin odmítání grafologie ve vztahu k jejím diagnostickým možnostem. Na závěr shrneme základní pozitiva a negativa grafologie.

1. Základní pojmy

Grafologie

Pojem grafologie vznikl složením dvou řeckých slov *grafein* — psát a *logos* — nauka, řád, rozum či smysl. Poprvé jej použil roku 1872 Francouz Jean Hypolyte MICHON, aby jím souhrnně označil studium vztahů mezi charakteristickými znaky rukopisu a charakteristickými vlastnostmi pisatele.

Grafologie prošla dlouhým a složitým vývojem, jednotlivé metody a postupy, jak určit z písma povahu pisatele se od sebe lišily, ale podstata — *hledání vztahu mezi rukopisem a jeho pisatelem* — zůstala nedotčena.

V průběhu vývoje se od grafologie postulovaly některé samostatné školy; jejich předmět zůstal v podstatě stejný, daly však přednost specifickým metodám (např. škola grafognostická či grafometrická, viz níže).

Počátkem 20. století se začala grafologie, hlavně pod vlivem specifického nadání R. Schermanna, mylně ztotožňovat s uměním „věštit“ z písma a byla často vána takovými přizvisky jako pavěda či šarlatánství¹. *Psychografologie* či *para-grafologie* však s grafologií nemá mnoho společného — vlastně jen výchozí předmět, kterým je písemný projev. Aby se očistilo jméno nauky, začalo se používat nového pojmu *psychologie písma*.

V soudnictví pak existuje sesterská disciplína, *pismoznalectví*, neboli soudní šetření písma. Jeho moderní pojetí si zakládá nejen na klasických exaktních metodách zkoumání rukopisu, ale také na pochopení osobnosti pisatele, tedy na grafologii (Petera, 1947).

Než-li přistoupím ke shrnutí, udělejme si obrázek o grafologii ukázkami několika definic:

- * Nepříliš pozitivní vztah minulého režimu k „měkkým“ vědám se odrazil také na grafologii, která patřila v podstatě na seznam zakázaných věd. Tento postoj pěkně vystihuje heslo „grafolog“ ve Slovníku cizích slov: „— kdo se zabývá grafologií, tj. *odhadováním povahových rysů člověka z jeho rukopisu*“ (Klimeš, 1981, s.218).
- * Jediná veřejně publikovaná bílá vrána totalitního systému — Mistrík (1985, s.19): „Možno uzavrieť, že *grafológia je dnes exaktná veda o písme a písaní vo vzťahu k individuálnym vlastnostiam pisateľa. Založená je na tom, že akt písania je eminentne mozgová činnosť psychologicky reprezentujúca a determinujúca jedinečnosť individuality pisateľa. Je to strechová disciplína, do ktorej sekundárne patrí predovšetkým pismoznalectvo a charakterologická analýza na základe rukopisu alebo strojového písma.*“
- * Novější autoři zpracovávají heslo grafologie realističtěji, např. ve slovníku *Psychologie osobnosti* je u hesla grafologie uvedeno: „*Je to disciplína psychologie výrazu, která zkoumá souvislosti mezi rukopisnými a osobnostními znaky a používá se k psychodiagnostickým účelům. Rukopis se chápe jako řečové a graficky signifikantní útvar vysokého stupně individualnosti a jako podstatný výraz osobnosti se vyhodnocuje podle prakticky ověřených pravidel.*“ (Homola, Trpišovská, 1992, s.34)
- * V *Psychologickém slovníku* se uvádí: „*grafologie — nauka o psychol. významu rukopisu; metoda rozboru rukopisu pro psychodiagnostické účely.*“ (Hartl, 1993)

V současnosti se pojmu „grafologie“ užívá ve dvou významech. V širším pojetí označuje celou šíři oborů zabývajících se analýzou písma, počítaje mezi ně dvě

¹ Jak uvádí Petera, Borský (1975, s. 6): „Grafologie má svou dlouhou historii, ale teprve ve 20. století, kdy se jí začali zabývat fyziologové, psychiatři a psychologové, stává se grafologie vědeckou disciplínou, kterou je ovšem nutno diferencovat od grafologie praktické, provozované kramářským způsobem bez znalosti psychologie a fyziologie...“

hlavní disciplíny — psychologii písma (tj. vědeckou grafologii) a písmoznalectví (neboli soudní grafologii). V užším významu je pak pojmu užíváno jako synonyma psychologie písma (či charakterologické analýzy na základě rukopisu).

Psychologie písma

Název nám správně naznačuje, že se jedná o část vědního oboru psychologie, která se zabývá písmem. Ke vzniku tohoto názvu dala podnět především mnohá nedorozumění, která vyplynula např. ze ztotožňování grafologie s dílem grafosenzibila Rafaela Schermanna atp.² Synonymem psychologie písma by mohl být pojem tzv. *charakterologická grafologie*, který užívá např. Petera, Borský (1975).

Psychologie písma, jak uvádí Tardy (1964) zkoumá vědeckými metodami základní vlastnosti a stavy zkoumaného individua v rámci širšího oboru, psychodiagnostiky. Tentýž názor zastávají i moderní autoři, např. Kučera uvádí: „Pgie písma je **psychodiagnostická metoda** — metoda poznávání toho, kdo písmo ‘vytvořil’.“ (Kučera, 1991, s.26).

Písmoznalectví

Písmoznalectví je vědní disciplína, která vznikla speciálně pro účely soudní praxe. Jeho hlavním úkolem je zjišťovat identitu písma; povahový výklad je až sekundární. Starší písmoznalecká praxe se omezovala pouze na deskriptivní aspekt práce s písmem, moderní trendy však usilují o zapojení všech dostupných metod analýzy písma, sledují tedy také vnitřní, fyziologickou a psychologickou stránku písma (Petera, Borský, 1975).

Grafognosie

Název grafognosie vznikl složením řeckých slov *grafein* — psát a *gnosis* — vědění, poznání; grafognosie je tedy disciplína zabývající se poznáváním písma.

Dle Mistríka (1985) se přičiněním A. BERTILLONA oddělila od grafologie jako samostatná *grafognostická škola*. Hlavním principem této metody je zkoumání nejfrekventovanějších znaků rukopisu a jejich porovnávání se znaky identifikovaného rukopisu, dle Hartla (1993, s. 59) se jedná o „zjišťování totožnosti pisatele srovnáváním písma“.

Uvedené metodě bývá vytýkáno, že se zabývá *pouze* popisem písma, je tedy *metodou deskriptivní* (na rozdíl od ostatních uvedených disciplín, které zahrnují také prvek hodnocení). Jak uvádí Petera, Borský (1975, s. 24): „Spokojuje se pohodlnicky pouhým popisováním zevní tvářnosti znaků, na vyhledávání vněj-

2 Přestože zavedení tohoto pojmu s sebou přineslo očekávaná pozitiva (především oddělilo grafologii od nevhodných spojitostí), přesto není podle mého názoru pojem zvolen nejšťastnější. Domnívám se, že **předmět** skrývající se pod názvem „psychologie písma“ by měl být širší, než „pouhá“ diagnostika osobnosti vycházející z analýzy rukopisu, nýbrž *by měl zasa-*

ších shod a nesrovnalostí posuzovaných písemností, opomíjejíc tak naprosto vnitřní, fyziologickou a psychologickou stránku písma.“ Tím se vlastně distancuje od grafologie, která je postulována hledáním vztahu k duševním charakteristikám pisatele.

Grafometrie

Z názvu, složeného ze slov *grafein* — ř. psát a *metria* — ř. měření, můžeme odvodit, že základem této metody je snaha postihnout všechny měřitelné charakteristiky grafického projevu (např. velikost písma, výškové poměry písmen, sklon, mezery, šíře a těsnost či prostorové členění). Jako specializovaná metoda se oddělila od grafologie a vznikla samostatná *grafometrická škola*. Jejím zakladatelem byl E. LOCARD (dle Mistríka, 1985). Jedná se, podobně jako v případě grafognose o ryze popisnou metodu, která je plně exaktní a vhodná pro objektivní posouzení písma (avšak pro posudek je její výpovědní hodnota nízká).

V literatuře se můžeme setkat také s několika odlišnými a ne vždy zcela správnými významy pojmu grafometrie. Jako příklad „posunutého“ významu nám může posloužit Hartl, který poněkud nepřesně přisuzuje pojmu grafometrie význam: „projektivní technika, při níž osoba se zavázanými očima něco nakreslí a potom to popíše nejprve bez dívání a potom znovu při pohledu na kresbu“ (Hartl, 1993, s. 59). V tomto případě se však jedná o určitou grafickou projektivní diagnostickou metodu, nikoli o grafometrii jako takovou.

Grafosynkretická analýza

Metoda, která zkoumá problematické písemné projevy komplexně, a to souběžnou analýzou písma a jazyka daného písemného projevu; její součástí jsou grafometrická a lingvometrická³ metoda (Mistrík, 1985). Jedná se tedy o specifickou metodu používanou ve forenzním písmoznalectví.

Psychografologie, grafosenzibilita, grafomantika

Termín *psychografologie* použil v souvislosti s uměním vyčíst z písma maximální množství informací o pisateli Rafael Schermann. Tento muž dokázal na základě jediného zběžného pohledu na písmo téměř dokonale popsat osobnost pisatele, čímž uváděl v úžas stovky lidí i vědců své doby. Ve snaze alespoň zčásti vědecky ospravedlnit tuto svoji neobvyklou schopnost nechal se Schermann zkoumat a testovat, ale žádnému z vědců se nepodařilo nalézt uspokojivou odpověď, např. profesor Oskar Fischer dospěl k tomuto závěru: „...je tedy jasno, že při pohledu na písmo přicházejí v úvahu dvě složky: 1. Přímé působení písma pomocí známých grafologických rozeznávacích znaků. 2. Působení na základě jiných, nadsmyslových vnímacích vlastností s jiným psychickým zpracováním než vědomou analysou.“ (Schermann, 1937, s. 8)

³ Lingvometrická metoda — porovnávání analyzovaného textu s platnou dorozumivací normou, s údaji v normativních a frekvenčních slovnících atp.

Termínu psychografologie se později podle Živného (1991) začalo používat, aby se zdůraznil význam psychologie při analýze rukopisu, proto autor navrhnul pojem *grafosenzibil* či *paragrafolog*. Autor odvozuje název od „parapsychologie“, která se zabývá paranormálními jevy; u paragrafologie pak zdůrazňuje spojitost s mimosmyslovým vnímáním.

Stejně výstižný by mohl být také termín *grafomantika*⁴.

Grafopsychoterapie

Další z řady poněkud sporných disciplín odvozených od grafologických poznatků je grafopsychoterapie. Ta vychází z předpokladu, že „(...) tak jako nacházíme v písmu grafické znaky, jež odpovídají určitým negativním psychickým vlastnostem, tak vlastně bychom mohli psaním pozitivních grafických znaků dosáhnout zlepšení naší povahy“ (Živný, 1991, s. 29).

Bohužel jsem se zatím nesetkala s výzkumem, který by systematicky zkoumal úspěšnost takové terapie, a proto se omezíme pouze na konstatování, že takové postupy existují.

Ostatní disciplíny

Skriptologie, termín se kterým jsem se setkala pouze u Václava Příhody (1941) a údajně znamená: „věda o písmu“. **Epigrafika**, nauka o historických nápisech.

Paleografie je nauka, která zkoumá obecné podmínky vývoje písma. **Neografie** je v podstatě novověkou paleografií, je to nauka o novověkých písmech.

2. Přehled vývoje grafologických poznatků

Vývoj písma

Počátky směřující k vývoji písma můžeme najít ve všech lidských aktivitách, které za sebou zanechávají nějakou stopu⁵, můžeme je shledávat už v jeskynních malbách a jiných nepřenosných záznamech, či v symbolické ozdobné kresbě na keramice. Před pouhými 7–5 tisíci lety lidstvo dospělo v poměrně krátkém časovém úseku (během několika století) do epochy psaní. O tom, jak významným počinem v minulosti lidstva bylo objevení písma, svědčí zaznamenání této skutečnosti v nejednom mýtu či legendě⁶.

4 Dle Nakonečného: „Mantické techniky podávají kromě věštby také informace o stavu a povaze a jsou tak současně jakousi parapsychologickou metodou charakterologickou.“, přičemž mantickým předmětem může být prakticky cokoliv, vždy to však vyžaduje specifické nadání a „vnější mantické předměty se berou spíše jen jako prostředky této informace a mantická ‘informace’ přichází jaksí z nitra věštce.“ (Nakonečný, 1995, s.178).

5 E. Canetti dokonce vyjádřil myšlenku, že „Nejstarší písmo, které se člověk naučil číst, bylo písmo *stop*“ (Canetti, 1994, str. 28)

6 Např. bohyně Nidaba — nebeská písalka, vynálezkyňe hliněných destiček a umění písma na sumerských deskách, bohyně Sarasvati — vynálezkyňe původní abecedy v indické mytologii, v egyptské mytologii Thovt — vynálezce písma, který je předal lidem a bohyně Sešet

Za první písmo považujeme písmo *piktografické*, obrázkové, které je vlastně tvořeno obrazovým přepisem celého sdělení. Dalším vývojovým stupněm bylo písmo *ideografické*, pojmové. Významným skokem ve vývoji písma je pak vznik písma *fonografického*, nejprve slabikové, později hláskové, jehož princip spočívá ve fonetickém přepisu slov. První abecedu (základ hláskového písma) vytvořili pravděpodobně Féničané z předchozích forem písma. Z ní asi v 15. století přnl. vzniklo řecké písmo a z něj asi v 6. století přnl. vzniklo písmo latinské, které dnes používá asi 35–40% lidstva.

Na otázku, co bylo vůbec příčinou vzniku a rozvoje fenoménu písma dodnes neexistuje jednoznačná odpověď. Jedna část odborné veřejnosti přepokládá, že prvotní impuls byl *duchovního charakteru*, o čemž svědčí například obsah nejstarších napsí obvykle spojovaných s uctíváním božstev (Eislerová, 1995). Druhá část odborníků dává přednost spojení písma se *světskou mocí* a tvrdí, že příčinou vzniku písma byla původně potřeba zaznamenávat hranice a vlastnictví, jakožto důsledek rozvoje zemědělství, obchodu a směny mezi lidmi, kteří se neznali a potřebovali prodej a nákup nějak zachytit.

Ať tomu bylo tak či tak, jisté je, že písmo bylo po dlouhou dobu spojováno s monopolem na poznání a moc. Ještě do donedávna bylo výsadou pouze určité třídy a na rozdíl ode dneška bylo písmo běžné populaci nedostupné. Vývoj písma samozřejmě ovlivnil i vývoj psacích prostředků — od kreseb prsty na skálu, přes tesání do kamene či vytlačování do hlíněných destiček až po léta převládající psaní ptačím brkem.

Písmu bylo odedávna zahaleno jakýmsi nádechem tajemství a od svých počátků nepochybně vzbuzovalo touhu mu více porozumět. Myšlenka, že pravděpodobně existuje vztah mezi psaným projevem a jeho autorem je jistě stará jako písmo samo. Při pohledu na vývoj snah tento vztah zachytit a nalézt jeho pravidla proto nesmíme opomíjet specifickou toho kterého období neboli horizont doby (Grondin, 1997) a při kritice toho kterého postupu bychom dobu jeho vzniku měli vzít v potaz⁷.

Vývoj grafologických poznatků

Jedním z nejstarších dokumentů o hledání vztahů mezi písmovými znaky a pisatelem jsou například zmínky v Aristotelově „Physiognomii“, kde se v pasáži věnované chyronymii autor zabývá vztahem mezi pohyby rukou a charakterem člověka. Také ze středověku máme zprávy o hledání vztahu mezi písmem a povahou člověka, o tom svědčí např. práce „De humana physiognomia“ z roku 1593 autora Giovanni Battisty della Porta či publikace nazvaná „Úvaha“ Camilla Balda z roku 1622. Tito grafologičtí pionýři sice shodně nalézali jistotu v tom, že existuje vztah mezi rukopisem a pisatelem, ale jejich díla se nijak dál nerozšířila ani nepodnítila další pátrání na tomto poli.

— paní písma a vládkyně domu knih, atp.

⁷ Ja uvádí R. Schermann: „Možno říci, že v každém století, přesněji v každém kulturním či civilizačním údobí mělo písmo svou vlastní tvářnost.“ (Schermann, 1937, s.64)

Za prvního hybatele nakonec historie označila Johanna Caspara LAVATERA (1741–1801), který vyslovil axiom o harmonii mezi vnitřkem a vnějškem, přičemž mezi vnější manifestace duše jednoznačně zařadil také lidské písmo. Jeho kniha „Physiognomische fragmente“ záhy překročila hranice rodného Švýcarska a kolem ní začal vznikat veřejný i vědecký zájem o zkoumání vztahu mezi rukopisem a pisatelem.

Ve Francii se vytvořil kolem Lavaterova překladatele, lékaře Jacquese L. M. de la Sartha, okruh zájemců o nový obor. Mezi těmito nadšenci se do popředí dostal mnich Jean Hyppolyte MICHON (1806–1881), který dal grafologii název, vytvořil její systém a v roce 1871⁸ založil první grafologickou společnost. Podstata Michonova výkladového systému spočívala na pravděpodobně intuitivně vytvořeném *pevném inventáři indicií*⁹ a zjednodušeně bychom jej mohli popsat takto: vyskytuje-li se v písmu znak, vlastnost je, nevyskytuje-li se znak, chápeme jej jako znak negativní a vlastnost pak není. Tento výkladový systém se používal pro popis osobnosti pisatele téměř celé jedno století¹⁰!

Michonův žák Jules CRÉPIEUX–JAMIN (1859–1940), původním povoláním zubní lékař, modifikoval systém. Odmítnul předpoklad pevných grafických znaků s jednoznačným výkladem a teorii negativního znaku. Usoudil, že hodnocení se může dělat pouze ze znaků, které se v písmu vyskytují, a že k analýze je třeba brát v úvahu *celý grafický kontext*. Grafické prvky později rozčlenil do 8 skupin, z nich každá komplexně poukazovala na vlastnosti pisatele (intelektuální úroveň, stupeň inteligence, stupeň mravnosti, stupeň síly vůle, stupeň estetického citění, věk, pohlaví a patologické příznaky). Dále určil vedle základních znaků tzv. *komplexní signály*, které poukazovaly na sekundární vlastnosti pisatele. Podpis však stále (oproti současným trendům), podobně jako Michon, považoval za samostatný grafický tvar bez souvislosti s běžným rukopisem.

Zatímco francouzská grafologická škola byla založena především na intuici a pěstování talentů, německá grafologická tradice se odvíjela přísně vědeckým směrem. Také zde se staly prvním impulsem Lavaterovy práce, jejichž překladatel, lékař Carl Gustav CARUSO, vydával v Lipsku také svoje vlastní spisy¹¹.

Představitelem vědecky orientované tradice v Německu je fyziolog Wilhelm Thierry PREYER. Tento vědec přinesl nový pohled na písmo, které označil za *mozkopis*. Písemný materiál jednoho pisatele totiž zcela prokazatelně vykazuje tytéž charakteristické znaky, nezávisle na tom, zda se jedná o rukopis, nohopis

8 V témže roce (1871) dokonce i Charles DARWIN ve své knize „The Descent of Man“ dospěl k názoru, že rukopis není závislý jen od tvaru ruky, nýbrž také na duševním stavu pisatele!

9 Pozitivní a negativní znak: *signé fix* a *signé négatif*.

10 Michonův výkladový systém je příkladem vlivu doby, neboť byl založen na zkoumání rukopisů specifické třídy osob, která v té době ovládala písmo a používala tradičních psacích prostředků a pro dnešní podmínky je nevhodný.

11 Např. *Symbolik der menschlichen Gestalt* (Symbolika lidské plnosti) z r. 1858.

či ústopsis. Preyer sestavil tzv. *kompas písma*, který obsahoval klasifikaci grafických prvků podle směru pohybu (fyziologická východiska pro jeho přístup ke grafologii jsou patrná). Některé Preyerovy názory však již byly překonány, např. názor, že nelze analyzovat dětské písmo.

V roce 1897 založili Hans H. BUSSE¹², Georg MEYER a Ludwig KLAGES Německou grafologickou společnost. Obzvláště poslední dva jmenovaní obohatili grafologickou teorii o nové poznatky. Doktor Meyer (1860–1917) vyslovil např. „*zákon o směru pozornosti*“ (zákon představování). V něm se uvádí, že na začátcích (slov, vět, řádků atp.) je evidentní záměr a snaha pisatele, tento záměr postupně ochabuje a pisatel píše stále více mimovědomě. Vědomý úmysl se dále projevuje více v tazích nápadných než nenápadných (písmena nápadná např. „a“, „o“, písmena nenápadná např. „m“, „n“). Tato zákonitost je pro grafologickou praxi a písmoznalectví velmi důležitá. S některými dalšími Meyerovými tvrzeními, např. že analyzovat lze *pouze* neuvědomělé písmo (tj. zaměřené na obsah, nikoli formu), souhlasit nelze¹³.

Pravděpodobně nejvýznamnější osobou německé grafologie je třetí ze zakladatelů Německé grafologické společnosti Ludwig KLAGES (1872–1956), původním povoláním chemik, vystudoval však také filosofii a psychologii. Tento autor postavil grafologii na pevný vědecký základ. Definoval grafologii jako *vědu o výrazu*, přičemž výraz chápal jako nevědomý přirozený projev, který je vnější podobou vnitřního prožívání; rukopis je potom *fixovaným posunkem*¹⁴.

Klagesův „*zákon výrazového pohybu*“ hovoří o tom, že každému vnitřnímu pohybu odpovídá pohyb vnější, tělesný; každý nechtěný pohyb je odvislý od vnitřního popudu a jeho vydatnost odpovídá vzdálenosti cíle k němuž směřujeme.

O tom, že výraz projevuje charakteristický individuální svéráz hovoří tzv. „*zákon vzoru*“, v němž Klages vyslovil tvrzení, že všechny pohyby člověka se projevují svérázně (mimika, gestikulace, chůze) na základě existence centrální osobní obrazové směrnic. Také rukopis je svérázný pohyb, který vždy vykazuje individuálně charakteristický odklon od normy.

Pro analýzu rukopisu určil Klages 21 příznakových dvojic¹⁵, dle jejich kombinací se určoval typ, povaha, charakter člověka. Jeho postup měl tři kroky: 1. sledoval dojem z písma, 2. určil harmoničnost, pravidelnost, živ. plnost a poměr citu a vůle, 3. určil dominantu v pisatelově osobnosti; interpretace pak závisela na celkové tvarové úrovni písma. Přestože postup měl podle některých kri-

12 Přeložil a komentoval dílo Crépieux–Jamina

13 Meyer na základě uvedené zákonitosti předpokládal, že dětské písmo analyzovat nelze, neboť je ještě příliš uvědomělé. Jako protiargument však lze uvést např. zjištění, že neuvědomované grafomotorické tendence lze nalézt už v nejranějších dětských písemných projevech. Dětské písmo je dnes chápáno jako analyzovatelné.

14 Klages vycházel z předpokladu: čím častěji inervuje určitý výraz určité svaly, tím více se výraz vtiskuje; proto také dochází ke *zautomatizování rukopisu* až po 6–7 letech, dříve bychom tedy rukopis neměli analyzovat.

15 Klages považoval každý znak za dvojnásobný x GROSS, HEISS prokázali, že znaky nejsou dvojnásobné, ale mnohonásobné.

tiků až metafyzický nádech, který vzbuzoval opovržení, přinášel velmi přesvědčivé výsledky. Jeho nedostatkem však bylo to, že aplikoval poznatky zjištěné na německém národě celosvětově. Mezi jeho díla patří: *Die Probleme der Graphologie* 1910, *Principien der Charakterologie* 1910, *Handschrift und Charakter* 1917, *Was die Graphologie nicht kann* 1949 atd.

Grafologie má v Německu dobrou tradici. Z dalších autorů jmenujme alespoň forenzního grafologa Rudolfa POPHALA, který dával rukopis do souvislosti s funkcí mozkových center: pallidum, striatum, kortex (dle převahy některých z nich určil tzv. *stupně fixace*). V současnosti vynikli mezi německými autory Wilhelm Helmut MÜLLER a Alice ENSKATOVÁ, kteří v roce 1961 vydali knihu *Grafologická diagnostika*. V ní se objevilo specifické dělení proměnných, z nichž se především ujal tzv. *komplexní dojmové znaky*.

Než se obrátíme k naší domácí tradici, nelze opomenout specifický přístup k analýze rukopisu, tzv. *symbolický přístup*. Jeho autorem je Švýcar Max PULVER (1889–1952)¹⁶. Tento autor vycházel z koncepce hlubinné psychologie (byl obdivovatelem C.G. Junga). V roce 1931 vydal knihu s názvem *Symbolika písma*, v níž představil nové chápání rukopisu: Pulver nepohlížel na rukopis jakožto na výraz, nýbrž v něm spatřoval zobrazení symbolu; vědomé psaní je potom nevědomý symbolický autoportrét. A protože symbol je vázán na intuitivní funkce (záměrné symboly nelze chápat jako symboly v pravém slova smyslu), je také interpretace rukopisu možná dle Pulvera pouze na podkladě intuice. Přestože Pulver je spíše představitelem vedlejší linie grafoanalýzy, jeho význam na rozvoj grafologie je nepopiratelný. Příkladem může být dnes běžně používaná koncepce 3 zón.

Ve vývoji grafologie mají kromě výše jmenovaných autorů nezastupitelnou úlohu také někteří rodáci z naší země. Pravděpodobně prvním českým grafologem byla žena, paní Dolfína POPPÉOVÁ. Ačkoli samouk, stala se odbornicí na analýzu rukopisu, byla znalkyní písma u Zemského trestního soudu ve Vídni a osobní grafoložkou císařovny Alžběty; je autorkou asi první české knihy o grafologii z roku 1896 *Tajemství písma*. Spolu se Zelinkou vydala 1921 knížku *Grafologie*, v níž doufá, že tato disciplína dosáhne svého místa v psychologii, jež jí náleží.

Světově známým grafologem se stal Robert SAUDEK (1880–1935). Rodák z Kolína n. Labem, pocházel židovsko-německé rodiny, vystudoval Karlovu univerzitu, žil v Berlíně, pak jako velvyslanec ČR ve Velké Británii. Jako profesor londýnské univerzity napsal několik odborných publikací, např. *Vědecká grafologie* (1925), *Experimentální grafologie* (1928), *Zločin v písmu* (1933). Díky tomu, že mnoho cestoval, položil jakousi celosvětovou základnu vědecké grafologie. Zabýval se exaktní analýzou písma, konstatoval závislost písma na psychických, fyziologických a mechanických vlivech (proto je třeba napřed zjistit mechanický vznik rukopisu, až potom jej psychologicky hodnotit). Pravděpodobně jako první odborník se Saudek zabýval písemnými předlohami různých národů a hledal *vztah mezi psací předlohou a národním charakterem*.

¹⁶ V roce 1950 založil Pulver Švýcarskou grafologickou společnost.

Neméně významnou osobností je rodák z Chomutova Vilém SCHÖNFELD (1909–1944). O grafologii se zajímal asi od 15 let, znalosti si pak prohloubil v době rekonvalescence z těžké choroby. Posléze se zabýval zejména využitím grafologie v poradenství pro volbu povolání. Je autorem knih *Grafologické posuzování inteligence* (1933), *Tuberkulóza, charakter a rukopis* (1934), *Masaryk a Beneš* (1937). V roce 1943 byl uvězněn v Terezíně, v roce 1944 v Osvětimi zemřel. Jeho poznámky z koncentráku propašoval Pavel Eisner a vydal 1948 pod názvem *Učebnice vědecké grafologie*.

Slibný rozvoj grafologie u nás končí rokem 1948¹⁷. Jedinou výjimkou byla kniha MISTRKA *Grafológia, synkritická analýza v modernej grafológii* (1986), v níž autor propojuje jazykovou analýzu s analýzou písma. Oficiální věda tento obor neuznala, ale to neznamená, že se nerozvíjel. Za všechny nadšence uvedme např. dr. Steinhauselovou z Plzně. Po revoluci navázala na grafologickou tradici např. Česká grafologická komora, v čele s dr. Jeřábkem.

3. Metody a postupy grafologie

Metody zkoumání rukopisu

O tom, že grafologie není „pavěda“ svědčí množství rozmanitých metod s jejichž pomocí je možné nahlížet na rukopis a zkoumat jej. Nejucelenější klasifikaci těchto metod nalezneme u Václava Pffhody (1941). Jeho dělení obsahuje kategorie seskupené pokud možno podle míry objektivity následovně: **1. metoda intuitivní** (je založena na úsudku vycházejícího z celkového dojmu), **2. grafologické metody** (zjišťují korelaci mezi písemným projevem a povahovými vlastnostmi pisatele), **3. patografická m.** (zkoumá poruchy písma vzhledem k poruchám tělesného a psychického zdraví¹⁸ /používající hlavně metodu analytickou a srovnávací/), **4. srovnávací m.** (její podstatou je analogický úsudek — srovnávání písma s nepísemnými jevy (viz. např. vlastnosti osobnosti pisatele) nebo s jevy písemnými /např. srovnáním písma s ukázkami na stupnici či s písemnou normou/), **5. funkcionální m.** (chce vyjádřit vztah mezi dvěma a více jevy, např. vztah obsahu a formy písemné ukázky), **6. m. analytická** (posudek písma je tvořen na základě analýzy psacího pohybu /po stránce fyziologické/ a analýzy písma jako hotového produktu /rozбором tvarových prvků, kvalitativní rozbor vlastností písma a grafologický rozbor daných vlastností písma/, **7. m. grafometrická** (zkoumá měřitelné prvky písma), **8. m. syntetická** (používá synteticky výše zmíněných metod). Petera (1975) dodává ještě **9. metodu faktorové analýzy** (usiluje extrahovat faktory, tj. základní parametry charakteristické pro pisatele).

¹⁷ V roce 1947 vyšly poslední dvě publikace tohoto obodu: *Josef Petera Úvod do soudní a kriminální grafologie* a *Michal Gaváček Grafológia*.

¹⁸ Pffhoda tyto poruchy dále dělí na poruchy 1. fyziologických funkcí, 2. nervového ústrojí, 3. psychické a 4. vývojové /zejména pubertální a stařecké/ (Pffhoda, 1941, s.27).

Dělení grafických znaků

Písmové znaky lze na základě způsobu jejich určování rozdělit do tří základních skupin: jedná se o *znaky měřitelné, popsatelné a dojemové* (dle Jeřábka 1997):

Měřitelné znaky jsou všechny písmové projevy, kterým lze na základě nějaké metrické soustavy přiřknout kvantitu projevu znaku, jinými slovy, jedná se o všechny charakteristiky písmového projevu, které lze změřit. Mezi tyto znaky patří např. velikost, sklon, šíře vs. těsnost. Druhou kategorií tvoří **znaky popsatelné**. Jedná se o takové grafické prvky, které nelze změřit, ale lze k nim dospět na základě popisu písemného projevu. Mezi tyto znaky řadíme např. vázání, ostrost vs. těstovitost či zjednodušení vs. obohacení. Poslední jmenované **znaky dojemové** získáme prostřednictvím „strukturovaného dojmu“ z písemného projevu. Tyto prvky vycházejí z písemného projevu jako celku a nelze k nim dospět ani pomocí měření kvantifikovatelných prvků ani na základě popisu provedení písma. Müller, Enskatová (In: Jeřábek, 1997) vypracovali systém tzv. komplexních dojemových znaků, které tvoří doposud nejucelenější souhrn těchto grafických jevů; jsou to: dojem z písmového obrazu, pohyb, forma, fixace, rytmus, individuálnost a harmoničnost.

Na základě *komplexnosti* (či složitosti) můžeme grafické znaky rozčlenit na *znaky nižší a vyšší komplexity* (Jeřábek, 1997). **Znaky nižší komplexity** jsou všechny znaky, které určujeme na základě jednoho písmového prvku (např. sklon), jsou poměrně snadno a jednoznačně rozpoznatelné a k jejich určení není třeba zvláštní zkušenosti. Oproti tomu **znaky vyšší komplexity** jsou vlastně znaky složené z více písmových prvků; např. rychlost písma vysuzujeme, jestliže se v písmu projevuje zjednodušení, pravoběžnost, šířka a oblost tvarů, girlanda, pravý sklon, předbíhající diakritika, rozšiřující se levý okraj atd.

Postupy analýzy rukopisu

Hned v úvodu je nezbytné připomenout, že dosud neexistuje jednotná grafologická metoda, různí autoři se v přístupu k analýze rukopisu značně liší.

Z celého množství odlišných technik lze vymezit dva základní přístupy. První skupina technik je podmíněna existencí jednoznačného výkladu jednotlivých písmových znaků. Jinými slovy, v rukopise *určujeme míru vyjádření jednotlivých znaků bez ohledu na celkový kontext*, přičemž každý znak má jednoznačný výklad. S takovým přístupem se setkáváme např. u Michona a dnes je většinou považován za překonaný.

Pro druhou skupinu je charakteristické, že *analýza začíná posouzením celkové úrovně grafického projevu a teprve poté se přistupuje k analýze jednotlivých znaků*. Již z historického přehledu víme, že poslední pohled na jednotlivé grafologické znaky předpokládá, že znaky nejsou dvojnásobné, ale mnohoznačné. Který z významů toho kterého znaku platí pro ten který rukopis je tedy určeno na základě kontextu vyjádřeného např. jako psací úroveň projevu. Tento postup je charakteristický např. pro dílo Crépieux-Jamina a jeho školu (založené na principu dominant), shledáme se s ním u Klagese (tzv. tvarová úroveň) a dalších škol; z našich autorů jmenujme např. Saudka či Flanderkovou.

Pro zajímavost se můžeme podívat na některé postupy blíže:

Postup analýzy dle Mistríka

Nejprve proběhne analýza grafických prvků, dále analýza jazyková. U grafického rozboru se postupuje od nejvyšší roviny, tj. sleduje se využití plochy, rozložení textu na ploše a celková úprava textu (tzv. fasáda textu) a dominantních znaků. Následuje detailní analýza jednotlivých znaků a jejich kontextu. Nakonec přichází na řadu jazykový rozbor a konfrontace jazykového a písemného projevu. (Mistrík, 1985)

Postup analýzy dle Flanderkové, Živného

Tito autoři nejprve sledují důležité grafické znaky, které na sebe upoutají pozornost (např. velikost, tlak, rychlost, vázání atd.). Za důležitý jev považují určení tzv. úrovně písma, v závislosti na ní se liší interpretace jednotlivých znaků písma. Nakonec sledují přirozenost grafického projevu. (Živný, 1991)

Postup analýzy dle Jeřábka

Postup vychází z co možná nejúplnějších informací o pisateli, analyzovaném materiálu, zadavateli a cíli rozboru. Začíná se evidencí a popisem dojmových, měřitelných a popsatečných znaků, ty se posléze vyhodnotí. Komplexní dojmové znaky je vhodné zařadit jako první, což umožní první náčrt osobnosti, který tvoří rámec ostatním znakům. Jeřábek (1997) navrhuje postupovat od skupin znaků k jednotlivostem a zde od dominantních znaků k méně výrazným. Závěrečná syntéza a formulace posudku se děje s ohledem na cíl, přičemž „výsledná syntéza není pouhou sumou údajů, tedy výčtem psychických rysů, ale především integrací těchto údajů, která vychází z chápání jednotlivých oblastí struktury osobnosti ve vztazích“ (Jeřábek, 1997, s. 212). Vhodné je doplnit rozbor další diagnostickou metodou, např. některou z grafických projektivních metod (kresba stromu, kresba lidské postavy) a výsledky ověřit v rozhovoru či jinak. V této souvislosti uvádí Jeřábek (1997, s. 213): „Žádný posudek a interpretace osobnosti není pochopitelně objektivní, jde však o to, aby byl co nejméně subjektivní.“

4. Možné příčiny odmítavého postoje

1. Zaměňování mantických disciplin vycházejících z písma („šarlatánství“) za grafologii.

V úvodní části stati byl zmíněn pojem psychografologie, který použil R. Schermann pro označení vlastní schopnosti „vidět“ osobnost pisatele za jeho písmem. Byl to právě on, kdo na přelomu století svými vystoupeními poněkud mátl veřejnost a tento omyl se s grafologií nese dodneška (i když už ne v takové míře).

Jistý podíl na této skutečnosti přichází jistě i ze strany některých „podřadných“ zastánců grafologie, kteří řadí tento obor mezi obory „vědecké“ a vydávají popu-

lární publikace typu „věštíme z písma“ (např. Barretova Grafologie nedávno přeložená do češtiny vyšla v edici Věštírna). Takový obor však nelze s grafologií ztotožňovat (rozdíl mezi vědeckou grafologií a paragrafologií jednoznačně vyplývá z výše uvedených definic těchto pojmů).

2. Nesoriozní soudy vycházející z povrchní znalosti grafologie.

Grafologie patří k metodám, jejichž osvojení je časově velmi náročné a vyžaduje odborné vedení, dostatečnou praxi a v neposlední řadě také jistou dávku „nadání“. Postup grafologické analýzy sestává z různých metod, počínaje strukturací komplexního dojmu a konče vyhodnocením specifík detailů jednotlivých písmen — a samozřejmě jejich syntézou. Tato složitost naznačuje, že povrchní znalost není postačující k odbornému posouzení „vědeckosti“ této nauky.

Mnozí autoři vyslovují negativní soudy o grafologii a ani netuší, že odmítají jen slupku, aniž by pronikli k podstatě celé nauky. Nejednou jsem se setkala s odmítavými postoji lidí, kteří *odmítali grafologii apriori nebo ji znali pouze „z doslechu“* (např. po přečtení několika populárně formulovaných rozborů z časopisu typu „Ahoj na sobotu“) aniž by o ní získali serioznější informace.

Druhá část odpůrců grafologie se, alespoň podle mých zkušeností, rekrutuje z jedinců, kteří *přečetli obvykle jednu odbornou publikaci, pokusili se o několik analýz* a s pocitem neúspěchu grafologii zavrhlí. Bohužel, představa, že bez opravdu silného prvku nadání (typu R. Schermanna) lze tuto náročnou disciplínu zvládnout tak snadno je při nejmenším poněkud naivní. Žádné knihy (jejichž autoři mohou být erudovaní grafologové) nemohou v plném měřítku nahradit složitost studia a zážitek zkušenosti odborníka a mohou na veřejnost mylně působit dojemem, že grafologická diagnostika spočívá ve zjištění několika málo znaků rukopisu, které připisují osobnosti kauzálně jednoznačné vlastnosti.

Stále častěji se zde odráží vliv zveřejňování grafologické metody ve formě populárně zjednodušených knih typu „grafologem snadno a rychle“. Taková bagatelizace by měla být nepřipustná, avšak není. Fenomén popularizace a příval brakové literatury postihnul celou psychologii a vrhá temné světlo na jednu diagnostickou metodu, která se ocitla v rukou laika. V tomto směru tedy není grafologie žádnou výjimkou.

3. Princip projektivní metody

Grafologii (psychologii písma) řadí nejčastěji moderní autoři (např. Kučera, 1991, Jeřábek, 1997 aj.) mezi psychodiagnostické metody. Tento postoj je zcela oprávněný: rozumíme-li pojmem psychodiagnostika nauku, která kvalitativně a kvantitativně hodnotí psychickou strukturu člověka, potom je tato oprávněnost zcela zřejmá. Grafologii potom lze zařadit (přestože to dosud oficiální psychologie neučinila) mezi grafické projektivní metody.

Princip projektivní metody je jednou z příčin, proč je metoda považována za vážní a dokonce nespolehlivou. Princip projekce bychom mohli popsat jako proces, „ve kterém vyšetřovaná osoba promítá obsahy svých duševních procesů navenek mimo sebe“ (Svoboda, 1992, s. 112). Tento proces předpokládá „externalizaci

chování, přičemž projekční techniky jsou vlastně katalyzátorem“ (tamtéž). Podmínkou je neurčitá, málo strukturovaná podnětová situace, která umožňuje vysokou variabilitu možných odpovědí a malou možnost záměrného zkreslení — tuto podmínku písmo jednoznačně splňuje. Diagnostika pomocí projektivních metod pak obvykle umožňuje široký záběr získaných informací o osobnosti diagnostikovaného jedince, oproti objektivním metodám, které jsou zaměřeny pouze na poměrně úzký výsek skutečnosti.

Za spornou je považována validita projektivních metod, především proto, že mnohoznačnost a vysoká variabilita odpovědí s sebou nese jisté obtíže s jednotnou kvantifikací (o ní bude podrobněji pojednáno níže). Obecně je známo, že „validita projektivních metod roste se zkušeností, kterou má psycholog s použitou metodou“ (Svoboda, 1992, s. 113), se zkušeností také roste schopnost přesněji kvantifikovat jednotlivé znaky.

Kritiku projektivních metod Svoboda (1992) uzavírá konstatováním, že vzhledem k uvedeným přednostem a nedostatkům jich lze nejlépe užívat v diagnostickém procesu k získávání hypotéz, které jsou potom ověřovány jinými (obvykle úžeji zaměřenými) metodami.

Některé skutečnosti, které mohou snižovat validitu grafologické metody

Problematika určování hodnoty grafického znaku

Diagnostickou hodnotu grafologické metody nelze jednoznačně určit, a to nejenom pro různorodost jednotlivých grafických prvků.

Hned první krok validizačních postupů, **kvantifikace grafických znaků**, je do značné míry problematický. Nejsnáze lze kvantifikovat měřitelné znaky, avšak už tento krok má svá úskalí. Pro psací proces je totiž charakteristická určitá *kolísavost a variabilita jednotlivých grafických prvků* v průběhu psacího projevu (naprosté stejnorodosti grafického projevu docílíme snad jen na počítači). Chceme-li tedy určit hodnotu některého měřitelného znaku, např. velikosti písma, musíme zvolit specifický postup. V úvahu připadá buď *metoda statistického průměru* (kterou můžeme získat takový výsledek, který se v rukopisu reálně nemusí vůbec vyskytovat), dalšími postupy mohou být metody *určení modusu* či *metoda určení mediánu*. Ať zvolíme kterýkoli postup, výsledkem bude pouze jediné číslo, které může být zkreslující a navíc se připravíme o další cenné informace, neboť např. kolísavost velikosti může být sama o sobě považována za další hodnotitelný grafický prvek. Kvantifikace popsatelných znaků je o stupeň problematictější, neboť tyto grafické prvky nelze měřit pomocí klasických metrických postupů; většinu jich lze kvantifikovat pomocí převodu do určitých škál, obvykle bipolárního charakteru. Také u těchto znaků ztěžuje situaci kolísavost znaků (např. rukopisy s čistým vázáním jsou poměrně vzácné, zatímco běžně se setkáváme s vázáním smíšeným). Dojmové prvky jsou v tomto ohledu na posledním místě, co se týče možnosti jejich kvantifikace.

Grafické prvky vyšší komplexity potom znesnadňují situaci svojí *multidimenzionální povahou*. Jak již bylo naznačeno výše, zjednodušování komplexních prvků znevažuje hodnověrnost takto získaných výsledků (srv. Kučera, 1991, s. 33–36)

Další vlivy omezující výpovědní hodnotu písmového projevu

Při snaze určit diagnostické možnosti grafologické metody se setkáváme s dalšími jevy, které tuto činnost znesnadňují a bývají obecně chápány jako protiargumenty vůči grafologické disciplíně.

V první řadě se jedná o *závislost projevu některých grafických znaků na aktuálním psychofyzickém stavu pisatele*. S tímto jevem se setkáváme poměrně často. Jako příklad nám může posloužit jednoduše vliv optimistického naladění, které se projevuje obecně vzestupnými tendencemi rukopisu, pravoběžností, uvolněností, plošností atp., zatímco pesimistické ladění má vliv na písmový projev právě opačný. Změna aktuálního naladění tedy může přinést dva na první pohled odlišné písmové obrazy, přestože jejich autorem je právě jeden pisatel. Podobně můžeme nalézt specifický vliv některých somatických změn či tělesných poruch na písmový obraz (např. zlomenina ruky může zanechat stopy na rukopisu i dlouho po té co sroste). Před započítím analýzy rukopisu je tedy přirozeně nezbytné znát zdravotní stav autora ukázky, aby bylo možno oddělit vliv motorických a kognitivních specifik pisatele na písmový obraz (např. nadměrná velikost písma u krátkozrakého pisatele nemá vysokou výpovědní hodnotu oproti tomu u běžného pisatele je nezbytně brána v úvahu). Každý zkušený grafolog při analýze písma vychází ze znalosti situace, v níž byla písemná ukázka napsána a také má mít k dispozici více ukázek rukopisu téhož autora právě proto, aby se maximálně eliminoval vliv aktuální situace na výsledek grafologické analýzy.

Druhým, pravidelně uváděným nedostatkem grafologické metody je *možnost vědomě změnit písmový projev*. Tato eventualita nepochybně musí být brána v úvahu a dokonce mnozí analyzátoři záměrně mění svůj rukopis, aby „otestovali“ schopnosti grafologa a grafologické metody. Snahy záměrně ovlivnit písmový obraz však obvykle končí u změny jednoduchých písmových prvků, jako je sklon či velikost, jejichž výpovědní hodnota je nižší (viz výše). Ostatní znaky však unikají pozornosti běžného pisatele a i v záměrně měněném písmovém obrazu si nadále zachovávají svůj charakter (např. vázání, spojitost aj.). Je-li měněný text delší, začínají se směrem ke konci ukázky častěji projevovat přirozené sklony pisatele, jak to vyplývá z Meyerova zákona o směru pozornosti. Odhalit podvodného autora či určit totožnost pisatele však není úkolem grafologa, nýbrž písmoznalců, kteří mají za tímto účelem vypracovány jiné speciální postupy, které pro grafologickou praxi nejsou nezbytné. Pouze připomenu, že ke grafologické analýze je třeba více písemného materiálu, v němž se záměrná změna rukopisu snadno odhalí.

Nemožnost rozpoznat věk, pohlaví atd.

Tento častý argument proti grafologii, že nelze z písma jednoznačně určit věk či pohlaví, je poněkud zavádějící. Z písma totiž lze poměrně bezpečně určit psychické stáří nebo maskulinitu či feminitu, jejich známky se však logicky musí vyhodnocovat ve vztahu k reáliím zkoumané osoby; vždyť vysoká feminita u ženy může být známkou přijetí ženské role, zatímco vysoká feminita u muže vypovídá o faktech zcela odlišných. A není snad obvyklé, že při snímání jiných metod tyto charakteristiky také známe předem?

5. Některé přednosti a nedostatky grafologie

Výhody

- všeobecná dostupnost analyzovaného materiálu
- nenápadnost a obvyklost psací situace, tj. získání diagnostického materiálu nevzbuzuje v pisateli pocit testové situace, atp.
- není nezbytná přítomnost analyzované osoby
- komplexnost, široký záběr a provázanost získaných znalostí o pisateli
- lze určit dominantní vlastnosti či určité anomálie osobnosti pisatele
- lze zjistit charakteristiky jinak obtížně zjistitelné (např. svědomitost)
- lze sledovat klienta v různých rolích (dle dodaného písemného materiálu)
- lze snadno vysledovat dosavadní vývoj jedince (dle Kučery lze srovnáním současného písma s učební předlohou zjistit vývojovou „cestu“ pisatele)

Nevýhody

- osvojení metody je časově náročné
- předpokládá a vyžaduje jistou míru osobnostních dispozic (např. dle Jeřábka sch. dojemové intuice, eidetickou vlohu aj.)
- klade nároky na osobnost grafologa, jeho sebepoznání a zralost — nesmí podlehnout subjektivnímu zkreslení atd.
- metoda vyžaduje zkušenost a praxi (nelze se ji naučit pouze teoreticky)
- někdy nižší hloubka získaných informací (např. nelze přesně určit inteligenční kvocient), některé informace nelze získat vůbec (např. specifická nadání)
- k analýze je třeba znalost situace za jaké rukopis vznikl, jeho účel atp.

Závěr

Grafologii, především její dvě hlavní odnože — psychologii písma a písmoznalectví, lze jistě zařadit mezi právoplatné vědecké disciplíny. Grafologie má svůj předmět, své metody a také specifickou historii nalézání své vlastní tváře. Ztotožňování grafologie s některými jinými postupy vycházejícími z písma, např. s tzv. paragrafologií, je zavádějícím a dnes snad již překonaným omylem.

Grafologii jakožto psychodiagnostickou metodu lze zcela oprávněně zařadit mezi grafické projektivní metody. Princip projekce s sebou nese obdobná pozitiva i nedostatky, jako je tomu u jiných projektivních technik, a neměl by proto být považován za důvod jejího znevažování a nepřijetí do oficiální vědy. Nejcennější, čeho by se grafologie mohla dočkat, by byl erudovaný výzkum, do kterého by byli zapojeni zkušení odborníci, jenž by vyslovil vědecky odůvodněný závěr o možnostech a mezích dané disciplíny.

LITERATURA

- Eislerová, R.: *Číše a meč, agrese a láska (aneb Žena a muž v průběhu staletí)*, NLN, Praha, 1995.
- Gaváček, M.: *Grafologia*. Spolok Sv. Vojtecha, Trnava, 1947.
- Grondin, J.: *Úvod do hermeneutiky*. Oikoymenh, Praha, 1997.
- Hartl, P.: *Psychologický slovník*. Budka, Praha, 1993.
- Homola, M., Trpišovská, D.: *Psychologie osobnosti (Stručný výkladový slovník)*. FF UP, Olomouc, 1992.
- Jeřábek, J.: *Grafologie, diagnostika osobnosti*. Argo, Praha, 1997.
- Klimeš, L.: *Slovník cizích slov*. SPN, Praha, 1981.
- Kučera, M.: *Mluví pismo*. Avicenum, Praha, 1991.
- Mistrík, J.: *Grafológia*. Obzor, Bratislava, 1985.
- Nakonečný, M.: *Lexikon magie*. Ivo Železný, spol. s r.o., Praha, 1995.
- Petera, J.: *Úvod do soudní a kriminální grafologie*. Nakl. E. Fastra, Praha, 1947.
- Petera, J., Borský, O.: *Úvod do studia písmoznalectví (Příručky ministarestva spravedlnosti, sv. 35)*. Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů, Praha, 1975.
- Příhoda, V.: *Výzkum dětského písma (Vědecký posudek písemných projevů)*. Česká grafická unie, Praha, 1941.
- Schermann, R.: *Pismo nelže*. Julius Albert, Praha, 1937.
- Schönfeld, V.: *Učebnice vědecké grafologie pro začátečníky*. Nakl. J. Spousta. Praha, 1948.
- Svoboda, M.: *Metody psychologické diagnostiky*. Capa, Praha, 1992.
- Tardy, V.: *Psychologie osobnosti*. Praha, 1964.
- Živný, P.: *Co může říci pismo*. Horizont, Praha, 1991.

SUMMARY

Graphology is a science, which entail some mistakes and wrong connection from the past till today. Up to now there is a part of the public and even a certain part of experts, that imagine under the term graphology something between pseudoscience and delusion. This article aims at refuting this wrongful attitude.

In the first part some basic terms are explained, which are pertinent to the study of writing and graphology. It is obvious from definitions that it was the confusing of graphology and paragraphology and other phenomenons, that gave rise to ascribing a wrong name to graphology. In the second part of the article the readers can become acquainted with a concise history of writing and handwriting analysis.

The complexity of the grafological science will be evident from the enumeration of methods and procedures used for analysis of writing. The number of graphic elements (which includes for example impressional, measurable and descriptionable elements) can be regarded as a proof of the complexity of the science.

In the next part of the article we are trying to analyze some of the reasons why graphology is deprecated. We treat the problems of the principle of the projective methods (among which graphology belongs) in detail, because it's disadvantages are often used as an argument against the scientific status of graphology.

The end of the article contains a summary of several advantages and disadvantages of graphology, which imply possibilites for using graphology as a psychodiagnostic method.

